

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Bakalářská práce

Vzdušné síly Armády České republiky

Tomáš Mošner

© 2020 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Tomáš Mošner

Hospodářská politika a správa
Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Vzdušné síly Armády České republiky

Název anglicky

Czech air force

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je na základě provedeného výzkumu vyhodnotit, zda je pro Českou Republiku výhodné držet vzdušnou pohotovost s nadzvukovými letouny a jaké dopady by to mělo v případě kdyby tuto schopnost ztratila. V závěru práce budou navržena opatření k případně zjištěným nedostatkům.

Metodika

- shromáždění podkladů pro zpracování zadané práce s využitím metody excerptce
- prostudování podkladů teoretické části práce s využitím metody deskripce, analýzy relevantních textů
- shromažďování podkladů pro zpracování aplikační části práce
- vyhodnocení získaných dat, sumarizace výsledků a jejich zpracování za využití metody komparace a kompilace
- diskuze, závěr

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

pohotovost, nadzvukový, výzbroj, NATO, NATINAMDS, NAPOSY, technický personál, pilot, alfa scramble

Doporučené zdroje informací

Bílá kniha o obraně ISBN 978-80-7278-564-3

Doktrína Armády České republiky, Správa doktrín ŘeVD, Vyškov 2004, 148 s.

Janošec, J. a kol.: Bezpečnostní prostředí České republiky 2005 – 2025. In: Bezpečnost a obrana České republiky 2015 – 2025. MO ČR, 2005

PERNICA, Bohuslav. Profesionalizace ozbrojených sil: trendy, teorie a zkušenosti. Praha: Ministerstvo obrany – Agentura vojenských informací a služeb, 2007. ISBN 978-80-7278-381-6

SMITALOVÁ, Denisa. Zvolenská: 21. základna taktického letectva Čáslav. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – Prezentační a informační centrum MO, 2010. ISBN 978-80-7278-537-7

Zákon číslo 221/1999 Sb., o vojácích z povolání ze dne 14. září 1999

585/2004 Sb. ZÁKON ze dne 4. listopadu 2004 o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon)

Předběžný termín obhajoby

2019/20 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Michal Reichert, DiS.

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 21. 1. 2020

JUDr. Jana Borská, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 23. 1. 2020

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 28. 11. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci Vzdušné síly Armády České republiky jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29. listopadu 2020

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval panu Mgr. Michalu Reichertovi za velmi užitečnou pomoc, kterou mi poskytoval při zpracování mé bakalářské práce.

Vzdušné síly Armády České republiky

Abstrakt

Hlavním cílem této bakalářské práce je vyhodnocení uplatnitelnosti pronájmu a provozování nadzvukových letounů JAS-39 Gripen, eventuálně navržení jiné alternativy, změny a případné důsledky ztráty této schopnosti. V teoretické části jsou popsány stěžejní útvary Armády České republiky a úkoly, které tyto útvary plní. Dále také vybavení, kterým jednotliví vojáci a útvary disponují. Důraz bude kladen na provozování vybrané letecké techniky spolu s jejími úkoly a výhledu do budoucna.

Klíčová slova: Armáda, Gripen, letectvo, vzdušné síly, pohotovost, výzbroj, mise, výcvik, útvar, velení

Czech air force

Abstract

The main aim of this thesis is to evaluate the applicability of lease and purpose of supersonic aircraft JAS-39 Gripen, eventually to suggest other alternatives, changes and possible consequences of the loss of this ability. The theoretical part describes and explains key units of the Army of the Czech Republic and the tasks that these units perform. Furthermore, thesis describes the equipment available to individual soldiers and units. Emphasis going to be placed on the operation of selected aircraft together with its task and future prospect.

Keywords: Army, Gripen, air force, readiness, armament, deployment, training, headquarters

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Cíl práce a metodika.....	8
2.2. Cíl práce.....	8
2.3. Metodika.....	8
3. Armáda České republiky.....	9
4. Právní předpisy a hlavní úkoly armády.....	10
5. Struktura AČR.....	11
5.2. Pozemní síly.....	12
5.3. Vzdušné síly.....	12
6. 22. základna vrtulníkového letectva.....	13
6.2. MiL-Mi 24.....	14
6.3. MiL-Mi 171Š.....	14
6.4. Nasazení v zahraničních operacích.....	16
6.5. Budoucnost vrtulníkového letectva.....	16
7. 21. základna taktického letectva.....	18
7.2. 212. taktická letka.....	19
7.3. Letoun L-159 Alca.....	20
7.4. 211. taktická letka.....	21
7.5. Specifikace letounu Jas 39 Gripen.....	22
7.6. Pronájem letounu.....	23
7.7. Nasazení v ČR a zahraničí.....	26
7.8. Litva, Baltic Air Policing.....	27
7.9. Island, Air Policing.....	28
7.10. Estonsko, Baltic Air Policing.....	28
8. Budoucnost nadzvukového letectva.....	29
9. Závěr.....	30
Seznam použitých zdrojů.....	30

Seznam tabulek

tabulka 1 Přehled dílčích cílů 9

Seznam použitých zkratk

AČR	Armáda České republiky
ČŘ	Česká republika
NATINAMDS	NATO Integrated Air and Missile Defence System
ZTL	Základna taktického letectva
TL	Taktická letka
NAPOSY	Národní posilový systém
MiG	Mikojan-Gurevič
NATO	Severoatlantická aliance
CAOC	Kombinovaná letecká operační střediska
MATC	Mezinárodní letecké výcvikové středisko
EASA	Evropská agentura pro bezpečnost letectví
OSN	Organizace spojených národů
EU	Evropská unie
SAR	Letecká pátrací a záchranná služba
SU	Suchoj
ISAF	Mezinárodní bezpečnostní podpůrné síly
CASEVAC	Evakuace z nehody
NBÚ	Národní bezpečnostní úřad
PVO	Protivzdušná obrana
IZS	Integrované záchranné složky
LOLT	Letka oprav letecké techniky
MO	Ministerstvo obrany
HOTAS	Hands On Throttle And Stick
ZTL	Základna taktického letectva
TL	Taktická letka

1. Úvod

Tématem bakalářské práce jsou vzdušné síly, ty obecně mají za úkol střežit vzdušný prostor daného státu a zabezpečovat jeho suverenitu. Historie českých vzdušných sil sahá až do roku 1918, kdy vzniklo Československo, na území státu vznikají nové letecké továrny a aviatika je na vzestupu. Vavříny a ocenění za akrobatické létání sklízeli českoslovenští piloti celá dvacátá léta až do příchodu osudového roku 1939, po kterém byly továrny nuceny produkovat a opravovat německou techniku. Letcům, kteří uprchli přes Polsko a Francii do Velké Británie, se podařilo vytvořit čtyři československé perutě. Spolu s Brity a ostatními národy pomáhali chránit Britské ostrovy před německou invazí. Německá Luftwaffe v památné letecké bitvě o Británii poprvé okusila chuť porážky, což mnozí lidé chápali jako předzvěst vítězství.¹

Další velký milník v historii armády nastal v roce 1989, kdy demokratický převrat znamenal pro armádu změnu většiny dosavadních úkolů a zaměření, než tomu bylo doposud. Následoval rok 1993 a s ním rozdělení Československa na samostatnou Českou a Slovenskou republiku a zanedlouho na to náš vstup do Severoatlantické aliance (dále jen „NATO“), kde dnes Česká republika plní s ostatními členskými státy své kolektivní úkoly.

Téma bakalářské práce bylo vybráno z důvodu osobního zájmu o vojenské letectví, které autora provází již od dětství. Veškeré armádní akvizice týkající se pořizování techniky, jako jsou stíhací letouny nebo bojové vrtulníky, stojí nemalé finanční prostředky, které šplhají až do desítek miliard korun. S provozováním letecké techniky, kromě vysoké pořizovací ceny, úzce souvisí údržba, která ji může časem převýšit. Cílem této bakalářské práce je vyhodnotit efektivnost vynaložených prostředků do armády, eventuálně navrhnout jiná řešení.

¹ KOLMANN, Petr, Michal KOCIÁN a Václav ŠOREL. *Vzduch je naše moře*. Argo, 2018, 310 s. ISBN 978-80-257-2616-7.

2. Cíl práce a metodika

2.2. Cíl práce

Cílem bakalářské práce je zkoumat, zda jsou pro Českou republiku nezbytné investice do letectva jako nákupy a provoz letecké techniky.

K naplnění hlavního cíle byly stanoveny tyto dílčí úkoly:

- 1) Shrnout teoretické poznatky týkající se všeobecně Armády České republiky, s důrazem na vzdušné síly.
- 2) Analyzovat a zhodnotit plnění jednotlivých úkolů, jak na území ČR, tak v zahraničí.

2.3. Metodika

Bakalářská práce se bude věnovat analýze vzdušných sil ve dvou na sebe navazujících částí. První část bude obecně popisovat Armádu České republiky (dále též jen „armáda“ nebo „AČR“) jako celek, její základní organizační strukturu a úkoly, které podle právních předpisů musí plnit. Poté se bude věnovat především popisu dvou hlavních leteckých základen, úkolům dílčích jednotek a technickým parametrům provozované letecké techniky.

Následně se práce zabývá úkolem střežení vzdušného prostoru, který plní především 211. taktická letka (dále jen „211. tl“) a bude se detailněji věnovat nasazením v zahraničí na území členských států NATO, které nedisponují nadzvukovou leteckou technikou. Jedná se především o území Pobaltských států a Islandu, kde již 211. tl. působila. Před závěrem práce bude analyzován postoj ČR k problematice střežení vzdušného prostoru po skončení současného pronájmu nadzvukových letounů s popisem možných budoucích variant.

Všechna potřebná data k sestavení této práce budou čerpána z odborné literatury různých autorů, právních norem, kterými se AČR řídí a jsou účinné v době zpracování práce.

Za další prověřené zdroje jsou považovány internetové stránky ministerstva obrany (dále jen „MO“) a elektronické odborné články. V kapitole závěr budou vyhodnocena získaná data.

DÍLČÍ CÍL	VÝZKUMNÁ TECHNIKA	ZDROJ	OTÁZKY
DC1: SHRNOUIT TEORETICKÉ POZNATKY O AČR	Analýza dokumentů	Odborná literatura, internetové články, právní předpisy	K čemu je armáda? Význam letectva? Na co obrana, když jsme v NATO?
DC2: TECHNIKA LETECTVA AČR	Analýza dokumentů	Odborná literatura, internetové články	
DC3: ZHODNOTIT PLNĚNÍ ÚKOLŮ AČR	Analýza dokumentů	Odborná literatura, internetové články, vlastní zkušenost	Proč bránit cizí území? Vyplatí se drahé stroje?

tabulka 1 Přehled dílčích cílů

3. Armáda České republiky

Armáda, jak ji vidíme dnes, je výsledkem několika historických milníků její mladé historie. Zejména je to rozpad Československa, který znamenal rozdělení na armádu České republiky a armádu Slovenské republiky.

Jako další zápis do historie je nutno uvést podepsání přístupové listiny o vstupu ČR do NATO tehdejším prezidentem Václavem Havlem dne 26. února 1999. Samotné podepsání Washingtonské smlouvy a předání ratifikačních listin proběhlo dne 12. března 1999.² Spolu s Maďarskem a Polskem Česká republika rozšířila řady členských států NATO a začala plnit závazky vyplývající z podpisu členství. Začala čelit novým výzvám, se kterými dosud nepřišla do styku. Poslední neméně významný milník byl pro armádu 22. prosinec 2004. Toho data odešli do zálohy poslední vojáci základní vojenské služby.

² BORKOVEC, Zdeněk. Naše cesta do NATO 20. výročí přistoupení České republiky k Organizaci Severoatlantické smlouvy. 1. Vydalo Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2019, 76 s. ISBN 978-80-7278-761-6.

Tomu předcházela negativní vývoj mužské populace, kteří by byli schopni sloužit základní vojenskou službu. Tento problém měl být vyřešen přechodem na plně profesionální armádu.³

4. Právní předpisy a hlavní úkoly armády

Mezi nejdůležitější právní předpisy pro armádu patří zákon č. 585/2004 Sb., zákon o branné povinnosti a jejím zajišťování (dále jen „branný zákon“). Branný zákon v první části definuje brannou povinnost, ta zavazuje občana České republiky plnit úkoly ozbrojených sil, podrobit se odvodnímu řízení a vykonávat vojenskou činnou službu. Mimo stav ohrožení státu nebo mimo válečný stav je vojenská služba vykonávána vojáky z povolání. Vojákem v záloze je voják nevykonávající činnou službu ale zároveň má brannou povinnost, tím je předurčen pro doplnění ozbrojených sil dle potřeb. Branná povinnost vzniká u občana ČR dosažením plnoletosti nebo osobě starší, která nabyla státní občanství a zaniká dosažením věku 60 let.⁴

Hlavní úkoly armády definuje zákon č. 219/1999 Sb., zákon o ozbrojených silách (dále jen „zákon o ozbrojených silách“). V druhé části zákona o ozbrojených silách jsou hlavní úkoly definovány jako připravování se proti vnějšímu napadení, plnění úkolů vyplývajících z mezinárodních smluvních závazků o společné obraně. Další úkoly, které plní armáda jsou střežení objektů důležitých pro obranu státu, plnění úkolů Policie ČR, záchranné práce při živelných pohromách nebo likvidaci následků živelných pohrom za pomoci vojenské techniky, zabezpečení letecké přepravy ústavních činitelů a zabezpečení letecké zdravotnické dopravy, zabezpečení kulturních, vzdělávacích, sportovních a společenských akcí, plnění humanitárních úkolů civilní obrany.

Důležité je zmínit, že zákon o ozbrojených silách definuje pojem vojenské zbraně a její použití při výkonu služby. Vojenská zbraň se rozumí vojenská zbraň střelná nebo vojenská zbraň bodná či sečná. Použití vojenské zbraně lze v případech odvrácení hrozícího nebo trvajícím útoku, který bezprostředně hrozí jemu nebo jiné osobě. Po marné výzvě lze použít vojenskou zbraň k odvrácení útoku na střežený objekt nebo stanoviště. Dále je možné

³ AČR: HISTORIE ZÁKLADNÍ VOJENSKÉ SLUŽBY V ČESKÝCH ZEMÍCH [online]. [cit. 2020-10-15]. Dostupné z: <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3895>

⁴ Zákony pro lidi: § 1 až 2 zákona č. 585/2004 Sb., zákon o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon) [online]. [cit. 2020-10-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-585>

vojenskou zbraní zabránit útěku ozbrojené osoby podezřelé ze spáchání zvlášť závažného zločinu. Vojenskou zbraň lze užití proti zvířeti, ohrožuje-li zdraví nebo život vojáka či jiné osoby. Zakázáno je užití vojenské zbraně, úderu vojenskou zbraní nebo užití služebního psa proti těhotné ženě, kde je těhotenství zjevné, osobě vysokého věku, osobě se zřejmou tělesnou vadou nebo nemocí a proti dítěti.

Zákon o ozbrojených silách také definuje vojenský letecký personál. Ten tvoří fyzické osoby držící průkaz způsobilosti vojenského leteckého personálu. Průkaz způsobilosti leteckého personálu se liší rozsahem odborných znalostí a kvalifikací.⁵

5. Struktura AČR

Ozbrojené síly ČR jsou tvořeny armádou, Vojenskou kanceláří prezidenta republiky a Hradní stráží v čele s prezidentem jako vrchním velitelem ozbrojených sil. Generální štáb sídlící v Praze stojí na vrcholu struktury armády spolu s náčelníkem Generálního štábu. Náčelníka Generálního štábu jmenuje prezident na návrh vlády a po projednání ve výboru Poslanecké sněmovny příslušném ve věci obrany. Prezident ho také na návrh vlády odvolává. Náčelník Generálního štábu je podřízen ministroví.⁶

Generální štáb velí dílčím silám armády, jako jsou Vzdušné síly, Pozemní síly a Velitelství výcviku. Od ledna 2020 byla operační úroveň velení doplněna sekci Velitelství pro operace, která je nadřízena vojákům nasazeným v zahraničí. Dále také taktickou úroveň velení doplnily složky Ředitelství speciálních sil, Velitelství teritoria a Velitelství kybernetických sil a informačních operací. Těmito změnami ve velení se postupně naplňuje koncepce Armády České republiky 2030.⁷

⁵ Zákony pro lidi: §3, §9, §40 odst. 1, odst. 4, §42 odst. 1, odst. 2 odst. 6, § zákona č. 219/1999 Sb. zákon o ozbrojených silách České republiky [online]. [cit. 2020-11-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-219>

⁶ podle § 7 odst. 3 zákony pro lidi: zákon č. 219/1999 Sb., zákon o ozbrojených silách České republiky [online]. [cit. 2020-11-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-219>

⁷ Koncepce výstavby Armády České republiky 2030. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - VHÚ Praha, 2019. ISBN 978-80-7278-789-0.

5.2. Pozemní síly

Pozemní síly představují jádro struktury celé AČR a tvoří je přibližně 13 tisíc vojáků z povolání. Hlavním úkolem je příprava k zajištění obrany ČR a plnění úkolů plynoucích z mezinárodních smluv. Vysoká míra flexibility a interoperability jsou požadavkem pro schopnost společně působit v mezinárodních operacích NATO, OSN, EU. Dále jsou určeny pro plnění úkolů prevence a reakce na krizové situace v národním a aliančním rozsahu. Vojáci napříč všemi vojenskými útvary byli nasazeni při povodních v červenci roku 1997, v roce 2002, 2009, v srpnu 2010 a červnu 2013, které zasáhly značné části území naší republiky. Příslušníci pozemních sil se významnou měrou podíleli na záchraně lidských životů a majetku, i při následné likvidaci škod způsobených povodněmi. Struktury pozemních se dělí na bojové síly, síly bojové podpory a síly bojového zabezpečení.⁸

5.3. Vzdušné síly

Hlavním úkolem vzdušných sil je zajišťování ochrany vzdušného prostoru České republiky. K tomu slouží dva hlavní prvky, takzvaný integrovaný systém protivzdušné a protiraketové obrany NATO (dále jen „NATINAMDS“) a druhý systém národního posilového systému protivzdušné obrany (dále jen „NAPOSY“). Stíhací a bitevní letouny taktéž mohou sloužit k přímé podpoře pozemních jednotek, průzkumu a poskytování taktických informací spojeneckým jednotkám na zemi.

Vrtulníkové letectvo kromě úkolů spojených s bojovou činností provádí činnost pátrání a záchrany (neboli *search and rescue*, dále jen „SAR“) spojenou s integrovaným záchranným systémem při hledání a následným transportem zraněných z těžce přístupných míst.

Letectvo se pravidelně zúčastňuje zahraničních operací, především střežení vzdušného prostoru cizích států, které nedisponují vlastním nadzvukovým letectvem, jakou jsou Litva, Estonsko a Island.

⁸AČR: VELITELSTVÍ POZEMNÍCH SIL AČR [online]. 2020 [cit. 2020-10-14]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/struktura/generalni/poz/velitelstvi-pozemnich-sil-acr-221600/>

Strukturu vzdušných sil tvoří dvě základny, 21. Základna taktického letectva a 22. základna vrtulníkového letectva. Podporu vzdušným silám poskytuje 24. základna dopravního letectva, 25. protiletadlový pluk, 26. pluk velení, řízení a průzkumu.

Jednotku bojového zabezpečení poskytuje Správa letiště Pardubice.⁹

6. 22. základna vrtulníkového letectva

22. základna je umístěna v blízkosti města Náměšť nad Oslavou. Její vznik se datuje k 20. červnu 1956, kdy vláda tehdejší Československé republiky schválila výstavbu tohoto letiště. Během více jak šedesátileté historie tohoto letiště se zde vystřídalo mnoho typů provozovaných letounů například MiG 15, MiG 19, Su 7, Su 22, Su 25, L-29 Delfín, L-159 Alca, L 39 ZA Albatros.

Základna, jak ji známe dnes, vznikla 1. prosince 2013, kdy byla sloučena s nyní zaniklou základnou v Přerově, a disponuje transportními vrtulníky Mi 171 Š spolu s bitevními vrtulníky Mi 24/35.

Hlavním úkolem této letecké základny je plnění leteckého výcviku na všech typech provozované letecké techniky, k tomu se váže ochrana vzdušného prostoru v Národním pohotovostním systému. Kromě toho mohou být vrtulníky této základny využity v rámci integrovaného záchranného systému SAR.

Jako členská země severoatlantické aliance poskytuje letiště podporu členským zemím NATO a AČR zvanou též „HOST NATION SUPPORT“.

Údržbu vrtulníků poskytuje inženýrsko-letecká služba, která vykonává předepsané práce nebo odstraňuje závady vzniklé během provozu.

Nedílnou součástí letiště je kromě pilotní a údržbové sekce i vojenská hasičská jednotka, která slouží nepřetržitě a je připravena zasáhnout v případě letecké nehody nebo požáru kdekoliv na základně.

Mezi speciální jednotku, kterou disponuje toto letiště, patří skupina předsunutých leteckých návodčích. Tato skupina úzce spolupracuje a cvičí spolu s piloty přesné navedení na místo výsadku či přesné zaměření cíle ze země pro jeho efektivní zničení. Letečtí návodčí

⁹ VELITELSTVÍ VZDUŠNÝCH SIL AČR [online]. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/struktura/generalni-stab/velitelstvi-vzdusnych-sil-86864/>

mají mnohostranné využití a lze s nimi například navádět kromě stíhacích letounů a vrtulníků i dělostřeleckou podporu.¹⁰

6.2. MiL-Mi 24

Vrtulník Mi-24 je stroj sovětské výroby, který uskutečnil svůj první let 12. září 1969. Jedná se o bitevně-transportní vrtulník s možností přepravy 8 osob nebo nákladu o váze až 1 500 kg, tímto je ve své kategorii naprosto unikátní. Pro tento stroj je charakteristická přední kabina, ve které sedí pilot-operátor zbraňových systémů. Nad přední kabinou prominuje druhá prosklená, ve které řídí pilot vrtulník pomocí pák cyklického a kolektivního řízení. Třetím členem posádky je palubní technik, který pilotovi pomáhá sledovat údaje na palubních přístrojích. Dalším znakem typickým pro tento vrtulník je křídlo o délce 6,536 m, na kterém jsou čtyři závěsníky, kam je možné zavěsit například letecké pumy, napalmové nádrže a neřízené rakety. Kromě výhody v nesení podvěsné munice, křídlo také ulehčuje nosnému rotoru až o 30 % při vyšších rychlostech. Tuto účtyhodnou výzbroj umocňuje čtyřhlavňový kanón namontovaný pod přední kabinu o ráži 12,7 mm, s kadencí 4000-5000 ran za minutu a se zásobou 1470 nábojů. Kanónovou výzbroj lze rozšířit ještě o dva dvojhavňové kanóny nebo dva čtyřhlavňové kulometry. Vrtulník vytváří vztlak pětistým rotorem, který je poháněn přes reduktor dvěma turbo-hřídelovými motory. Každý z motorů má výkon 1 640 kW. Dolet činí 450 km a s přídatnými nádržemi, které jsou umístěny v trupu vrtulníku, až 1 000 km.¹¹

6.3. MiL-Mi 171Š

Druhý provozovaný vrtulník 22. základny se od prvního uvedeného typu liší hlavně ve svém využití. Jedná se o víceúčelový vrtulník se schopností nést až 24 vojáků.

Vrtulník je nejmodernější verzí Mi-8/Mi, která je nyní schopná díky vylepšeným motorům operovat ve vyšších nadmořských výškách a v místech s vysokou teplotou vzduchu, kde starší verze motorů měly problémy. Modifikace nepostihly jen motory, ale i drak, kde bylo namontováno lehké opancérování kabiny, nový závěsný systém nesení

¹⁰ LZ Náměšť: Základna [online]. [cit. 2020-10-16]. Dostupné z: <http://www.lznamest.army.cz/zakladna>

¹¹ AČR: Letecká technika [online]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/technika-a-vyzbroj/letecka/-mil-mi-24-89942/>.

výzbroje a avionika podporující komunikaci mezi aliančními jednotkami. Celkové náklady modernizace přesáhly 618 mil. Kč.¹²

Plukovník Patrick Sullivan, který je vojenský přidělenec Spojených států v České republice, se domnívá, že tento projekt je to nejlepší spojení východních a západních technologií v jednom vrtulníku. Dodává také, že tím nejdůležitějším jsou dobře vycvičené české posádky, které již spolu s americkými trénují bok po boku řadu let a nyní jsou schopni i společně létat do speciálních operací.¹³

Základní takticko-technická data:

Maximální rychlost: 250 km/h

Cestovní rychlost: 225 km/h

Dolet (s 25 cestujícími): 500 km

Taktický dolet: 350 km

Maximální přeletová vzdálenost: 930 km

Praktický dostup: 4500 m

Stoupavost u země: 4,5 m/s

Únosnost: 4000 kg

Hmotnost prázdného vrtulníku: 7055 kg

Maximální vzletová hmotnost: 13 000 kg

Délka s otáčejícími se rotory: 25,35 m

Délka trupu: 18,22 m

Výška: 4,75 m

Průměr nosného rotoru: 21,29 m

Průměr vyrovnávacího rotoru: 3,91 m¹⁴

¹² MINISTERSTVO OBRANY ČESKÉ REPUBLIKY ROČENKA 2009. 1, 2010. ISBN 978-80-7278-505-6. str 37

¹³ Modernizace Mi-171š a budoucnost vrtulníků v Armádě ČR [online]. 2015 [cit. 2020-09-29]. Dostupné z: <https://www.armadinoviny.cz/modernizace-mi-171s-a-budoucnost-vrtulniku-v-armade-cr.html>

¹⁴ MIL MI-17 [online]. [cit. 2020-09-29]. Dostupné z: <https://www.armadinoviny.cz/modernizace-mi-171s-a-budoucnost-vrtulniku-v-armade-cr.html>

6.4. Nasazení v zahraničních operacích

První kontingent s názvem Task Force HIPPO zahájil svůj dvouletý mandát 25. ledna 2009.

Svoje první nasazení po modernizacích zažily stroje Mi-171Š v Afganistánu na předem určené operační základně Sharana, kde působily tři české stroje. Zde byly vrtulníky vystaveny nevlídnému horkému klimatu, písku a vysoké nadmořské výšce, které dokonale prověřily schopnosti techniky a personálu se s těmito faktory vyrovnat.¹⁵ Hlavním úkolem byla nepřetržitá přeprava osob a nákladů ve prospěch koaličních jednotek východního regionálního velitelství Mezinárodních bezpečnostních podpůrných sil (neboli „*International Security Assistance Force*“ dále jen „ISAF“). Na vyžádání českých a koaličních jednotek ISAF bylo vrtulníky možné využít pro mise SAR a přesunu zraněných z bojišť do polních nemocnic (neboli „casualty evacuation“ dále jen „CASEVAC“). Celkový nálet vrtulníků tvořil 2763 hodin, během kterých přepravily 9033 osob spolu s 334 tun nákladu.¹⁶

6.5. Budoucnost vrtulníkového letectva

Každý kus armádní techniky jednou doslouží a nyní nastává čas vyhledat náhradu tak jako v případě dosluhujících vrtulníků Mi-8 a Mi-24, které mají být nahrazeny novým typem transportních a víceúčelových vrtulníků. Dlouhodobý výhled pro obranu hovoří o tom, že vrtulníkové letectvo bude nenahraditelnou součástí AČR a klíčovým příspěvkem pro zahraniční mise. Vrtulníkové letectvo bude rozvíjeno k plnění širokého spektra operačních úkolů, včetně úkolů ve prospěch speciálních sil a integrovaného záchranného systému. Hlavní část bude tvořena středními transportními vrtulníky a víceúčelovými vrtulníky. Bude rozvíjena výcviková a opravárensko-modernizační schopnost pro potřeby AČR a NATO. Prioritou bude činnost Mnohonárodního střediska leteckého výcviku (neboli „*multinational*

¹⁵ Vzdušné síly AČR - Ročenka 2011: TF Hippo druhým rokem. 2011. MAGNET PRESS, 2011, s 4-18. ISSN 0024-156.

¹⁶ ATM: TF Hippo splněna. 43. MAGNET PRESS, 2011. ISSN 1802-4823.

aviation training centre“ dále jen „MATC“), zaměřeného na standardizaci a zefektivnění výcviku osádek vrtulníků a specialistů technické obsluhy.¹⁷

Modernizační projekty vydané MO jasně hovoří o specifikacích nových vrtulníků, které by měly splňovat tyto parametry:

- Dvumotorový víceúčelový vrtulník
- Osádka: 2x pilot, 2x palubní personál (technik/střelec)
- 25-30 let životnosti
- Celkem 12 vrtulníků

Všeobecné požadavky

- Schopnost plnění úkolů ve dne a v noci
- Přeprava min. 8 vojáků (pozemní síly) s výstrojí a výzbrojí
- Schopnost CASEVAC – min. 2 ks nosítek v nákladové kabině
- Celková hmotnost pro přepravu v nákladové kabině min. 960 kg
- Palivové nádrže zabezpečeny proti úniku paliva a výbuchu následkem bojového poškození, nebo při nehodě
- Ochrana proti střetu s dráty

Výkonové a letové charakteristiky

- Min. dolet 550 km
- Min. cestovní rychlost 260 km/h
- Operační dostup min. 4000 m.

Výzbroj

- Střelecká výzbroj: Kanón nebo kulomet ovládaný pilotem a kulomet ovládaný palubními střelci
- Raketová výzbroj: Proti-zemní řízené střely, neřízené rakety a laserem naváděné rakety

¹⁷ Dlouhodobý výhled pro obranu 2030. Praha: Ministerstvo obrany České republiky-VHÚ Praha, 2015. ISBN 978-80-7278-666-4.

- Systémy aktivní a pasivní ochrany¹⁸

Ve výběrovém řízení figurovaly dvě nabídky od amerických firem, a to od výrobce Sikorsky Aircraft Corporation s vrtulníkem UH-60 Black Hawk a výrobce Bell Helicopter, který vyhrál s jeho nabídkou kombinace strojů UH-1Y Venom a AH-1Z Viper.

Veřejná zakázka byla vyhlášena na období financování 2019 až 2026. V roce 2019 byla podepsána smlouva LOA č. EZ-P-SBF s vládou USA na dodávku 12 kusů víceúčelových vrtulníků v sestavě 8xUH-1Y Venom a 4xAH-1Z Viper, tj. pořízení komplexního systému včetně souvisejícího vybavení pro údržbu, výzbroje a munice, podpůrných informačních systémů pro účely certifikace vrtulníkového systému Národním bezpečnostním úřadem (dále jen „NBÚ“), pořízení simulační techniky a zabezpečení výcviku. Výše smluvního závazku činí 17 573 266 Kč. Cílem je zajistit splnění požadavků na schopnosti vrtulníkového letectva pro zapojení do společných operací a pohotovostních sil pro NATO a EU, vyčlenění prostředků k zajištění NAPOSY PVO ČR, plnění úkolů bojové podpory jednotek pozemních a speciálních sil, plnění úkolů při zabezpečení přepravy ústavních a vládních činitelů včetně schopnosti plnit úkoly ve prospěch integrovaného záchranného systému (dále jen „IZS“) ČR, a to v souladu se zajištěním kompatibility s požadavky NATO, EASA a EUROCONTROL. Tato zakázka byla v roce 2019 realizována v rámci EDS/SMVS, akce č. 107V321002001.¹⁹

7. 21. základna taktického letectva

21. základna taktického letectva (dále jen „ZTL“) je umístěna ve středních Čechách nedaleko města Čáslav. Stavba letiště započala v roce 1954 a ještě v tomto roce byla přistávací dráha uznána provozuschopnou.

21. ZTL je jednou z hlavních bojových složek vzdušných sil AČR. Jejím stěžejním úkolem je zabezpečit obranu a suverenitu vzdušného prostoru ČR spolu s příhraničním prostorem sousedních států v rámci integrovaného systému protivzdušné obrany NATO.

¹⁸ Modernizační projekty. Acr.army.cz [online]. 2020 [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: http://www.acr.army.cz/assets/technika-a-vyzbroj/modernizace/priloha-bez-nazvu_-01508.pdf

¹⁹ Resortní rozpočet. Acr.army.cz [online]. 2010, 2020 [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/finance-a-zakazky/resortni-rozpocet/resortni-rozpocet-5146/>

V míru plní úkoly ostrahy vzdušného prostoru v rámci NATINAMDS, který je v případě nutnosti doplněn Národním posilovým systémem (dále jen „NAPOSY“). Dále jsou plněny úkoly zdokonalovacího výcviku se zaměřením na vzdušný boj a přímou leteckou podporu pozemních vojsk v souladu se zásadami použití leteckých sil NATO.

Jedním z nejdůležitějších úkolů bylo přezbrojení základny na nový nadzvukový víceúčelový letoun JAS-39, který v roce 2005 nahradil dosluhující letouny MiG-21MFN. Překolení pilotů a technického personálu bylo zahájeno v roce 2004 ve Švédsku.

Základna je organizačně členěna na velitelství, štáb a křídlo taktického letectva se dvěma taktickými letkami. Dále zde působí podpůrné síly, tj. jednotky logistiky letectva, logistiky vojsk, radiotechnického zabezpečení a zabezpečení velení. Do infrastruktury letiště Čáslav jsou investovány značné finanční prostředky naplánované na dostavbu letecké základny dle zpracovaného plánu. Vzletová a přistávací dráha letiště je udržována ve velmi dobrém technickém stavu s odpovídající únosností pro uvažované typy letadel. Tyto investice obsahují také dostavbu nových zařízení, rekonstrukci opravárenských kapacit a zařízení pro plně funkční leteckou základnu srovnatelnou s leteckými základnami vzdušných sil NATO.

V rámci existence letiště se zde vystřídaly letecké pluky, velitelství divize a základen spolu s těmito letouny:

a) bojové letouny: MiG-15, MiG-15bis, MiG-15SB, MiG-15bisR, Su-7BM, Su-7BKL, MiG-23BN, MiG-21MF, MiG-21R, MiG-23ML, L-39ZA, L-159, JAS-39 C;

b) cvičně bojové letouny: MiG-15UTI, Su-7U, MiG-23U, MiG-21US, MiG-21UM, JAS-39D, L-159T1;

c) cvičné letouny: C-11, C-105, L-29;

d) vrtulníky: Mi-1, Mi-4, Mi-2, Mi-17;

e) letouny: L-200, K-60, L-29R, L-29RS.²⁰

7.2. 212. taktická letka

Stejný hlavní úkol jako zbytek čáslavské základny plní 212. taktická letka (dále jen „212.tl“), a to je ochrana vzdušného prostoru ČR. Spolu s lehkými podzvukovými bitevníky L-159 Alca, které jsou díky svojí specifikaci vhodné k přímé vzdušné podpoře jednotek na zemi, jsou schopné chránit strategické objekty, například jaderné elektrárny.

²⁰ *Historie základny* [online]. 2018 [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <http://afbcaslav.cz/?p=417>

Při zvýšeném bezpečnostním riziku je 212. tl zařazena do Národního posilového systému, kdy musí být do 24 hodin dva vyzbrojené letouny schopné zaujmout patnáctiminutovou pohotovost.

Nedílnou součástí je výcvik pilotů, kteří přichází na 212. tl z cvičného proudového letounu L-39 Albatros.²¹

O složité opravy závad a předepsané práce se na letounu L-159 Alca starají vojáci a občanští zaměstnanci z 214. letky oprav letecké techniky.

Unikátní schopnost certifikovaných techniků starajících se o motor F-124 – GA-100 je zvýšená úroveň údržby, která je opravňuje rozebrat, složit a po vyvážení znovu schválit motor do provozu. Licence opravňující čáslavské techniky provádět tento druh oprav je levnější i časově úspornější než transport a oprava motoru výrobcem.²²

7.3. Letoun L-159 Alca

Vývoj proudového letounu L-159 byl snahou o záchranu českého výrobce letadel Aero Vodochody MO. Aero v 70. letech 20. století vyvinulo velmi úspěšný letoun L-39 Albatros, který sloužil v třech desítkách zemí jako výcvikový letoun. Bohužel po rozpadu východních trhů a pádu bipolarity se firma dostala do úpadku.

Cílem ČR bylo pomoci firmě vyvinout letoun, který by přispěl do integrovaného systému protivzdušné obrany.

Dodávka 72 kusů bitevníků L-159 stála stát na více než 50 miliard korun z původně plánovaných 30 miliard korun. Cena jednoho kusu se přiblížila pořizovací ceně nového nadzvukového stíhacího letounu, a navíc po reformě ozbrojených sil stát přiznal, že nepotřebuje více než polovinu bitevníků, ty byly poté uskladněny ve firmě Aero Vodochody.²³

²¹ 21. základna taktického letectva: 212. taktická letka [online]. Čáslav, 2018 [cit. 2020-10-06]. Dostupné z: <http://afbcaslav.cz/?p=443>

²² 21. základna taktického letectva: 214. LOLT. 21. základna taktického letectva [online]. Čáslav, 2018, 2018 [cit. 2020-10-06]. Dostupné z: <http://afbcaslav.cz/?p=431>

²³ PERNICA Bohuslav. Projekt bitevníku L-159 Alca v kontextu obranné a hospodářské politiky České republiky. Obrany a strategie. 2004, roč. 4, č. 1, s. 131 - 138. ISSN 1214-6463

Specifikace L-159

Maximální rychlost: 936 km/h

Maximální stoupavost: 48 m/s

Praktický dostup: 13 200 m

Dolet bez přídavných palivových nádrží: 1570 km

Dolet s přídavnými palivovými nádržemi: 2530 km

Dráha potřebná pro vzlet (při hmotnosti 5500 kg): 440 m

Dráha potřebná pro přistání (při hmotnosti 5500 kg): 725 m

Pohonná jednotka: AlliedSignal F124-GA-100

Maximální tah motoru: 28 kN

Rozpětí: 9,54 m

Délka: 12,73 m

Výška: 4,77 m

Hmotnost prázdného letounu: 4360 kg

Maximální vzletová hmotnost: 8000 kg

Únosnost: 2340 kg²⁴

7.4. 211. taktická letka

Základním úkolem 211. taktické letky (dále jen „211. tl“) je nepřetržité střežení vzdušného prostoru České republiky a vzdušného prostoru Severoatlantické aliance pomocí čtrnácti nadzvukových letounů JAS-39 C/D Gripen (dále jen „Gripen“).²⁵

Mezi další úkoly samozřejmě patří výcvik a udržování pilotních schopností jako jsou například vzdušné souboje, tankování za letu, střelby z leteckého kanónu, noční lety a mnoho dalšího. Časté bývají i společné cvičení s ostatními členskými státy NATO. Současný trend struktury vojenské letky je stejný jako u 212. tl, kde technický, štábní a pilotní personál tvoří dohromady jednu letku přibližně o 150 lidech. Nejpočetnější je technický personál, který činí sedm technických rojů a tvoří ho přibližně sto lidí, zhruba dvacet pilotů tvoří čtyři pilotní roje a zbytek je štáb letky. Na rozdíl od 212. tl není technický personál rozdělen na specialisty, jako je například specializace avionik či výzbroj,

²⁴ Armáda ČR: Letecká technika [online]. Praha [cit. 2020-10-07]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/scripts/detail.php?id=15256>

²⁵ C/D je označení verze letounu, C (12 kusů) pro jednomístnou a D (2 kusy) pro dvoumístnou verzi.

ale koncepce letounu Gripen je vytvořena, aby každý certifikovaný technik byl schopen pracovat se všemi systémy.

7.5. Specifikace letounu Jas 39 Gripen

Jedná se o víceúčelový bojový letoun, charakteristický svým delta křídlem a předními vodorovnými řídicími plochami. Plně elektro-impulsivní řízení letounu znamená, že pilot vychýlením řídicí páky neovládá přímo řídicí plochy, ale výchylka řídicí páky je přenesena do počítače zastávající funkci řízení a ten poté vydá pokyn pro pohyb daných ploch hydraulickými válci. Elektro-impulsivní řízení letounu dovoluje letounu být nestabilní a tím se stává letoun velice obratný a lehce manévrovatelný. O pohon letounu se stará motor RM-12, který je licenční produkce amerického motoru General Electric F-404-400, používaného na dvumotorovém letounu F/A-18. Motor byl upraven pro použití u jednomotorových letounů, především zesílením prvních stupňů kompresoru. Dominantou pilotní kabiny letounu jsou displeje, které zobrazují pilotovi všechny důležité informace, jako jsou informace o poloze letounu na mapě, zbytek paliva, radarové informace atd. Jednomístná verze letounu je vyzbrojena 27 mm kanónem Mauser-BK 27 s kadencí 1100-1700 ran za minutu. Proti vzdušným cílům je možné podvěsit rakety krátkého dosahu AIM-9 Sidewinder nebo rakety středního dosahu AIM-120. Pro ničení pozemních cílů lze použít řízenou střelu AGM-65 MAVERICK, která může být zavěšena na závěsníky pod křídla. Dále může být letoun vybaven průzkumným kontejnerem Litening 4i. Intuitivní přepínání mezi všemi zbraňovými systémy a míření usnadňuje pilotovi systém HOTAS (neboli „*hands on throttle and stick*“), který umožňuje ovládat a mířit pomocí ovládacích prvků na páce ovládání motoru a páce řízení.

Základní technická data:

- Výrobce: Saab/BAE Systems (Švédsko/Velká Británie)
- Historie: vývoj zahájen v roce 1982, první vzlet v 9. prosince 1987, poslední letové testy dokončeny v prosinci 1996, v operačním nasazení švédského letectva od roku 1997.
- Rozměry a hmotnost: délka 14,1 metru, výška 4,5 metru, rozpětí křídel 8,4 metru; prázdná hmotnost 5700 kilogramů, maximální vzletová 14 000 kilogramů.

- Pohonná jednotka: proudový motor Volvo Aero RM 12 s tahem 80,5 kN (8 000 kilogramů).
- Výkony: maximální rychlost Mach 2 (2400 kilometrů v hodině), dolet 3000 kilometrů.
- Výzbroj: kanón Mauser Bk-27 ráže 27 milimetrů se zásobou 120 nábojů a regulovatelnou kadencí 1100-1700 ran za minutu, na sedmi závěsnících může nést řízené střely nebo víceúčelovou kontejnerovou zbraň.
- Posádka: jednomístná a dvoumístná verze.
- Používán vojenskými letectvy: Švédsko, Maďarsko, Thajsko, Velká Británie ²⁶

7.6. Pronájem letounu

Otázku zřízení letky provozující víceúčelové nadzvukové letouny a postupné zvyšování rozsahu těchto sil si předkládá již Koncepce výstavby resortu obrany z roku 1997. Vládou byla projednána a vzata na vědomí 26. března 1997 a tím se stala podkladem pro koncepci výstavby AČR.²⁷ Ve výběrovém řízení se ucházely čtyři firmy, americký Lockheed Martin s letouny F-16, druhá americká společnost Boeing s F-18, francouzský výrobce Dassault s letounem Mirage 2000-5 a britsko-švédské konsorcium BAE Systems/SAAB s letounem Jas-39 Gripen. Z výběrového řízení v roce 2001 odstoupily všechny firmy kromě švédsko-britského konsorcia, se svým letounem Gripen. Po vyhodnocení výběrového řízení v roce 2001 bylo zahájeno jednání s BAE/SAAB a před vládou stál návrh smlouvy nákupu 24 nadzvukových letounů Jas-39 Gripen. Ten prošel sněmovnou napoprvé, ale 3. června 2002 byl vetován Senátem ČR.

Následkem ničivých povodní v srpnu 2002 byl nákup nadzvukových letounů podruhé zastaven.²⁸

Vláda ČR v roce 2003 po prostudování materiálu „Zabezpečení ochrany vzdušného prostoru – postup při pořizování nadzvukového letounu pro vzdušné síly AČR“, přeloženého

²⁶ Ministerstvo obrany a Armáda České republiky: Letecká technika [online]. [cit. 2020-10-15]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/technika-a-vyzbroj/letecka/-jas-39-gripen-89934/>

²⁷ Záměr koncepce výstavby Armády České republiky do roku 2000 s výhledem do roku 2005: Ministerstvo obrany a Armáda České republiky [online]. [cit. 2020-11-20]. Dostupné z: <https://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/001.pdf>

²⁸ HOTTMAR, Aleš. JAS-39 Gripen – 15 let úspěšné služby ve Vzdušných silách AČR – 1. díl: Hledá se nový nadzvukový stroj pro AČR – mission impossible? [online]. 20.4.2020 [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <http://czechairforce.com/news/jas-39-gripen-15-let-uspesne-sluzby-ve-vzdusnych-silach-acr-1-dil/>

ministrem obrany, rozhodla o střežení vzdušného prostoru čtrnácti pronajatými letouny. Sdělení obsahovalo tři možné řešení problému resortu obrany s dosluhujícími letouny MiG vzdušných sil ČR.

1. Variantu bez nadzvukových letadel – tzv. nulová varianta, která přináší přes relativně malé zdrojové zatížení vysoká bezpečnostní rizika.
2. Varianta pořízení nadzvukových letadel – dlouhodobé cílové řešení, přinášející akceptovatelná rizika v dlouhodobém horizontu (po roce 2008) ale vyvolávající relativně vysoké zdrojové zatížení.
3. Varianta pořízení nadzvukových letadel – překlenovací řešení (tzv. nekomerční varianta), která s sebou nesou akceptovatelná rizika v krátkodobém horizontu (pro období 2003–2008), vyvolává akceptovatelné zdrojové zatížení ve střednědobém horizontu a vytváří tak předpoklady pro následné řešení podle předchozí varianty.

Třetí varianta představovala využívání nadzvukových letounů spojenecké země na základě mezivládní dohody. Před započítáním této dohody bylo nutné provést důkladnou analýzu provozních nákladů, logistiky a nutné infrastruktury s ohledem, že se jedná o překlenovací období, nikoliv se soustředit na získání výhodných nadzvukových letounů. Doporučení MO je zajišťovat ochranu vzdušného prostoru ČR kombinací variant nekomerčního překlenovacího a komerčního řešení, které mohou souběžně fungovat z důvodu rizika ztráty schopnosti střežit vzdušný prostor ČR. Nutná byla realizace nejpozději na počátku roku 2004, aby byl zajištěný plynulý přechod z MiG-21 na Jas-39 Gripen. Zahrnovalo to přeškolení pilotů a technického personálu.²⁹ V červenci 2003 zaslal ministr obrany žádost o provedení tzv. studie proveditelnosti vládám Belgického království, Francouzské republiky, Kanady, Nizozemského království, Turecké republiky, Spojených států amerických, Spolkové republiky Německo a Švédského království. Následně koncem listopadu toho roku provedl vyhodnocení obdržovaných studií proveditelnosti, včetně studie předložené vládou Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, a společně

²⁹ Armáda ČR [online]. [cit. 2020-10-10]. Dostupné z: <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=2742>

s návrhem dalšího postupu jej předložil vládě k rozhodnutí. Komise pro vyhodnocení studie proveditelnosti ukončila činnost v listopadu 2003 a stanovila podle kritérií Jas-39 Gripen jako nejvýhodnější nabídku. Na základě vládního rozhodnutí následně začala se švédskou stranou jednat ministerstva obrany, financí, průmyslu a obchodu a zahraničí.³⁰

Pronájem vstoupil v platnost podepsání memoranda 14. června 2004 mezi vládou České republiky a vládou Švédského království. Sdělení č. 80/2004 Sb. m. s.³¹ (dále jen „memorandum“), podrobně popisuje práva a povinnosti smluvních stran v jednotlivých člancích.

Článek tři vymezuje oprávnění užívání letounů v těchto bodech:

- obrana území České republiky v době míru i války
- plnění závazků vyplývajících z členství České republiky v NATO a další operace, které jsou v souladu s principy Charty OSN
- účast na vojenském výcviku a cvičení v České republice i v zahraničí v rámci NATO, Partnerství pro mír a na základě dvoustranných či mnohostranných smluv, jakož i účast na výstavách a leteckých přehlídkách.

Článek šest je důležitý, protože ukládá smluvním stranám, jakým způsobem je nakládáno se vzniklými utajovanými skutečnostmi v těchto bodech:

- Jakékoliv utajované informace nebo materiál vyměňovaný nebo vznikající v souvislosti s tímto Memorandem a Smlouvou bude používán, přenášen, ukládán, bude s ním manipulováno a bude střežen v souladu s vnitrostátními právními předpisy smluvních stran a ustanoveními Bezpečnostní dohody.

³⁰ HOTTMAR, Aleš. JAS-39 Gripen – 15 let úspěšné služby ve Vzdušných silách AČR – 1. díl Peníze spláchla povodeň – na řadě je pronájem [online]. 20.4.2020 [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <http://czechair-force.com/news/jas-39-gripen-15-let-uspesne-sluzby-ve-vzduсных-silach-acr-1-dil/>

³¹ Sdělení č. 80/2004 Sb. m. s.: Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Memoranda o porozumění mezi vládou České republiky a vládou Švédského království o použití JAS 39 GRIPEN Českou republikou [online]. [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2004-80>

- Smluvní strany se shodly na tom, že informace a materiál vyměňovaný v rámci Memoranda a Smlouvy bude používán pouze pro účely nezbytné pro plnění tohoto Memoranda a Smlouvy.
- Přijímající smluvní strana neuvolní utajované informace žádné vládě, národní organizaci nebo jakékoliv třetí straně bez předchozí konzultace s poskytující smluvní stranou.
- Příslušná opatření týkající se ochrany, zveřejňování a práva k užívání obchodních a citlivých informací budou zakotvena ve Smlouvě.³²

První přelet českých Jas-39 C ze Švédska se uskutečnil 18. dubna 2005, tím bylo zahájeno „střídání stáží“ nad českým nebem.

7.7. Nasazení v ČR a zahraničí

Od roku 2005 jsou letouny Jas-39 Gripen nasazeny v systému NATINAMDS. Směnu NATINAMDS tvoří tři letouny Jas-39 vyzbrojené leteckou kanónovou municí, raketami AIM-9M Sidewinder a výmetnicí klamných cílů³³. Spolu s letouny jsou samozřejmě v pohotovostní směně piloti a technický personál. Směna je připravena k okamžitému vzletu dvou letounů po vyhlášení signálu Alfa Scramble, který vydává mnohonárodnostní operační středisko vzdušných sil (neboli „*Combined Air Operations Centre*“ dále jen „CAOC“). Jejich úkolem je provést vizuální identifikaci cíle, popřípadě navázat rádiové spojení. Ostrých vzletů při signálu Alfa Scramble v ČR je průměrně zaznamenáno deset za rok. Signál Tango Scramble znamená pro směnu vzlet do patnácti minut s rozdílem, že neplní úkol v rámci NATINAMDS, ale jedná se o cvičný vzdušný souboj jeden na jednoho. Tento signál je vyhlášován i dvakrát denně.³⁴

³² Zákony pro lidi: Sdělení č. 80/2004 Sb. m. s. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2004-80>

³³ Jedná se o zařízení pasivní ochrany proti naváděným střelám.

³⁴ Ministerstvo obrany a Armáda České republiky: NATINADS – kolektivní obrana vzdušného prostoru [online]. [cit. 2020-11-20]. Dostupné z: https://www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/natinads_-_kolektivni-obrana-vzdušneho-prostoru--57391/

7.8. Litva, Baltic Air Policing

Vzdušné síly jednotlivých členských států NATO působí na území Baltických států od jejich vstupu do aliance v roce 2004, důvodem je chybějící vlastní schopnost obrany vzdušného prostoru. Střežení Baltických států se již zúčastnila Belgie, Dánsko, Velká Británie, Norsko, Nizozemí, Německo, Spojené státy americké, Polsko, Turecko, Španělsko, Francie, Rumunsko a Portugalsko.

Návrh na působení sil a prostředků AČR v zahraničních operacích v roce 2009 (včetně působení AČR v Litvě) byl schválen na základě usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR č. 985 ze dne 4. února 2009 a usnesení Senátu Parlamentu ČR č. 35 ze dne 28. ledna 2009. Kontingent tvořilo 75 vojáků, kteří působili na letecké základně v Šiauliai, druhé místo působnosti bylo město Karmelava, kde sídlí středisko řízení a uvědomování (neboli „*control and reporting centre*“ dále jen „CRC“). Stejně jako na domácí základně v Čáslavi bylo hlavním úkolem zajistit střežení vzdušného prostoru, tentokrát nad pobaltskými státy nedisponující nadzvukovým letectvem, tj. Litva, Lotyšsko, Estonsko. Kontingent plnil úkol se čtyřmi letouny Jas-39 C Gripen od 1. května do 31. srpna 2009.³⁵

První ostrý vzlet komentoval pplk. David Schreier, styčný důstojník mise Baltic Air Policing. Tento vzlet nastal 21. května, kdy byl v 17:30 zachycen letoun letící podél Rusko-Litevských hranic. Během jedenácti minut od zaznění signálu byly dva letouny Gripen ve vzduchu a za dalších devět minut již u svého cíle. Poté byl letoun doprovázen až do jeho přistání na litevském letišti Klaipeda.³⁶

Druhá mise Baltic Air Policing chránila litevský vzdušný prostor od 1. září 2012, kdy převzala úkol od polského kontingentu. Ochrana vzdušného prostoru Litvy byla následně předána Čechy příslušníkům dánských vzdušných sil 4. ledna 2013.

³⁵ AČR: Historie misí [online]. 2009 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: <http://www.mise.army.cz/historie-misi/kontingent-acr---air-policing-2009--litva-13790/>

³⁶ HOYLE, Craig. Flight Global: Baltic exchange [online]. In: 29.5.2009 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: <https://www.flightglobal.com/baltic-exchange/86691.article>

7.9. Island, Air Policing

Vláda svým usnesením ze dne 28. května 2014 č. 407 projednala a schválila Návrh na působení sil a prostředků resortu MO k ochraně vzdušného prostoru Islandské republiky v rámci operace NATO v roce 2014.

Plukovník gšt. Ing. Martin Nezbeda, velitel kontingentu uvádí, že pro 211.tl není nic nového provozování pohotovostních letounů současně na domovské základně a zároveň v zahraničí. Dodává, že bude pro celý kontingent výzva čelit nehostinnému islandskému počasí, díky kterému bude úkol složitější, ne však nespílitelný.³⁷

České letouny působily na letišti Keflavik, ze kterého bylo provedeno 82 letů s celkovým náletem 145 letových hodin. Cena podle vládního návrhu po sečtení osobních provozních nákladů pro kontingent do 75 osob a čtyř letounů po dobu 9 týdnů činila 33 193 786 Kč.³⁸ České letectvo se vrátilo střežit islandská vzdušný prostor v následujících letech 2015 a 2016.

7.10. Estonsko, Baltic Air Policing

Zatím poslední misí typu střežení vzdušného prostoru cizího státu bylo působení opět nad Baltskými státy, tentokrát v Estonsku na vojenské základně v Ämari. Mandát pro tuto operaci schválily Vláda a Parlament ČR usnesením č. 221 ze dne 11. dubna 2018 nasazením až 95 vojáků k ochraně vzdušného prostoru členského státu NATO. Během svého čtyřměsíčního působení českých stíhačů bylo napočítáno třináct ostrých startů k letounům, které nekomunikovaly s řízením letového provozu, neměly letové plány nebo zapnuté odpovídáče. Kromě rutinních cvičných a ostrých letů zde letci trénovali spolu s jednotkami předstunutých sil. Díky dostupnosti tankeru bylo možné tankovat za letu. Mise trvala od 1. září do 31. prosince 2019 a čeští vojáci na estonské základně byli vystřídáni příslušníky polských vzdušných sil s letouny F-16.³⁹

³⁷ NEZBEDA, Martin. *Slovo velitele* [online]. In: . 10.10.2014 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: <http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=105346>

³⁸ Usnesení vlády ze dne 28. května 2014 č. 407.

³⁹ HAVRDOVÁ, kpt. Hana. Zpravodajství z mise. AČR [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: <http://www.mise.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/ctyri-z-peti-letounu-po-ctyrmesicni-sluzbe-v-estonsku-se-vratily-do-cr-218390/>

10. Budoucnost nadzvukového letectva

Dokument Koncepce výstavby AČR 2030 uvádí, že armáda bude v roce 2030 disponovat dostatečným počtem nadzvukových taktických letounů a dál být schopna participovat na misích Air Policing. Milník v roce 2025 bude zásadní, protože má být známa budoucí podoba taktického letectva. Jinými slovy, zda se současný pronájem prodlouží, případně se pronajme větší počet švédských letounů nebo budou pořízeny nové stroje.⁴⁰

Současný ministr obrany Mgr. Lubomír Metnar nepředpokládá, že by do konce svého volebního období vydal nějaké závazné rozhodnutí týkající se nadzvukového letectva, ale již dnes jsou analyzovány možnosti, jak co nejlépe v budoucnu zajistit ochranu českého vzdušného prostoru.

Potencionálních možností má Česko již teď několik, ta nejušpornější je pronajímat dále 14 kusů letounů za přibližně 1,7 miliardy korun ročně. Cena letové hodiny vychází přibližně na 130-150 tisíc korun. Podobný scénář se stejnými letouny je nákup již použitých švédských strojů, které mají být na konci desetiletí vyřazeny ze švédského letectva, s odhadovanou cenou 850 milionů korun za kus a případný nákup 24 kusů by byl pro armádu cenou velice atraktivní. Společnost Saab vyrábí novou verzi Jas-39 Gripen s označením E/F, nákup 24 kusů nových letounů by přesáhl hodnotu 44 miliard korun s odhadovanou cenou až 1,78 miliardy korun za kus. Do úvahy vstupuje i americký typ letounu F-16, kterých nakoupila Slovenská republika 14 kusů za 41 miliardy korun včetně munice. Nutno však podotknout, že letová hodina se pohybuje kolem 500 tisíc korun. Americký výrobce Lockheed Martin v současnosti dodává Polsku 32 kusů letounů F-35 A za 105 miliard korun, při stejné nabídce by Česko mohlo dosáhnout na 24 kusů stejného typu za 79 miliard korun, avšak cena letové hodiny tohoto typu dosahuje 800 tisíc korun. U všech druhů nakupované letecké techniky se pro vysokou pořizovací cenu počítá s co nejdelší životností, ale ta je po vyřazení čtvrtinová při porovnání s celkovými náklady.⁴¹

⁴⁰ *Koncepce výstavby Armády České republiky 2030*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - VHÚ Praha, 2019, 52 s.

⁴¹ SVĚTNIČKA, Lubomír. *Éra F-35 přichází. Budou americké blesky střežit i Česko? Možná* [online]. 29. února 2020 [cit. 2020-11-21]. Dostupné z: https://www.natoaktual.cz/zpravy/f-35-lightning-nadzvuk-stihac-letadlo-armda-vzduzne-sily-nato-lockheed.A200302_124841_na_zpravy_m00

11. Závěr

Bakalářská práce měla nastínit základní právní předpisy, podle kterých se ozbrojené síly řídí, jaké úkoly musí plnit a jaké povinnosti plynou pro občany v případném válečném stavu. Dalším úkolem bylo popsat organizační strukturu armády a následně se zaměřit na dvě letecké základny. První je základna Náměšť nad Oslavou provozující dva typy vrtulníků, druhou je letecká základna Čáslav s letouny Jas-39 Gripen a L-159 Alca. U každé ze základen bylo cílem popsat jednotlivé typy letecké techniky spolu s jejich určením a úkoly, které jsou u každého typu diametrálně odlišné. Práce se zaměřila i na mise, jimiž prošli vojáci leteckých základen nasazených v Afganistánu a na mise Air Policng nadzvukových letounů Gripen. Pozornost je věnována modernizaci vrtulníkového letectva a budoucí potřebě ochrany vzdušného prostoru po skončení pronájmu stávajícího typu. S ohledem na 8.0 Budoucnost nadzvukového letectva, který je zmíněný výše, dokument Koncepce výstavby AČR 2030, počítá i po skončení stávajícího pronájmu nadzvukových letounů s vlastní ochranou vzdušného prostoru. Jsou zde i možné varianty, které se kromě současného pronájmu budou velice pravděpodobně nabízet. Navzdory malému počtu nadzvukových letounů, kterými česká armáda disponuje, jsou vojáci schopni plnit stejné úkoly jako ostatní členové NATO, kteří disponují větším počtem techniky.

Třetí článek Washingtonské smlouvy, ukládá členským státům NATO, udržovat a rozvíjet svoji schopnost odolat ozbrojenému útoku svépomocí i kolektivně. Případné odklonění se od Koncepce výstavby AČR 2030 a zrušení provozu vlastních nadzvukových letounů by pro ČR znamenalo nesplnění článku tři Washingtonské smlouvy. Podle mého názoru by všichni členové NATO měli alianci přispívat k lepší obranyschopnosti a ne ji oslabovat tím, že neplní základní ustanovení.⁴²

⁴² Natoaktual: Washingtonská smlouva [online]. [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <https://www.natoaktual.cz/zpravy/Iwashingtonskasmlouva>

Seznam použitých zdrojů

- Natoaktual: Washingtonská smlouva [online]. [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <https://www.natoaktual.cz/zpravy/Iwashingtonskasmlouva>
- Sdělení č. 80/2004 Sb. m. s.: Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Memoranda o porozumění mezi vládou České republiky a vládou Švédského království o použití JAS 39 GRIPEN Českou republikou [online]. [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2004-80>
- HOŘEJŠÍ, Tomáš. Praha se rozhodla pro Gripeny. 2004, s. 48. ISSN 1802-4823.
- HOTTMAR, Aleš. JAS-39 Gripen – 15 let úspěšné služby ve Vzdušných silách AČR – 1. díl: Hledá se nový nadzvukový stroj pro AČR – mission impossible? [online]. 20.4.2020 [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <http://czechairforce.com/news/jas-39-gripen-15-let-uspesne-sluzby-ve-vzduсных-silach-acr-1-dil/>
- Ministerstvo obrany a Armáda České republiky: Letecká technika [online]. [cit. 2020-10-15]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/technika-a-vyzbroj/letecka/-jas-39-gripen-89934/>
- METNAR, Lubomír. NÁVRH ZÁVĚREČNÉHO ÚČTU STÁTNÍHO ROZPOČTU ČESKÉ REPUBLIKY ZA ROK 2019 KAPITOLA 307 [online]. In: Praha: Ministerstvo obrany, 4. března 2020, s. 288 [cit. 2020-11-22]. Dostupné z: https://www.mocr.army.cz/images/id_5001_6000/5146/SZU_2019_FINAL.pdf
- BORKOVEC, Zdeněk. Naše cesta do NATO 20. výročí přistoupení České republiky k Organizaci Severoatlantické smlouvy. 1. Vydalo Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2019, 76 s. ISBN 978-80-7278-761-6.
- SVĚTNIČKA, Lubomír. Éra F-35 přichází. Budou americké blesky střežit i Česko? Možná [online]. 29. února 2020 [cit. 2020-11-21]. Dostupné z: https://www.natoaktual.cz/zpravy/f-35-lightning-nadzvuk-stihac-letadlo-armda-vzduzne-sily-nato-lockheed.A200302_124841_na_zpravy_m00
- Koncepce výstavby Armády České republiky 2030. Praha: Ministerstvo obrany České republiky-VHÚ Praha, 2019, 52 s. ISBN 978-80-7278-789-0.

- Ministerstvo obrany a Armáda České republiky: NATINADS – kolektivní obrana vzdušného prostoru [online]. [cit. 2020-11-20]. Dostupné z: https://www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/natinads-_kolektivni-obrana-vzdusneho-prostoru--57391/
- Záměr koncepce výstavby Armády České republiky do roku 2000 s výhledem do roku 2005: Ministerstvo obrany a Armáda České republiky [online]. [cit. 2020-11-20]. Dostupné z: <https://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/001.pdf>
- Zákony pro lidi: Zákon č. 219/1999 Sb. Zákon o ozbrojených silách České republiky [online]. [cit. 2020-11-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-219>
- KOLMANN, Petr, Michal KOCIÁN a Václav ŠOREL. Vzduch je naše moře. Argo, 2018, 310 s. ISBN 978-80-257-2616-7.
- Zákony pro lidi: Zákon č. 219/1999 Sb. Zákon o ozbrojených silách České republiky [online]. [cit. 2020-11-18]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-219>
- Zákony pro lidi: Zákon č. 585/2004 Sb. [online]. [cit. 2020-10-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-585>
- AČR: Letecká technika [online]. [cit. 2020-10-16]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/technika-a-vyzbroj/letecka/-mil-mi-24-89942/>
- LZ Náměšť: Základna [online]. [cit. 2020-10-16]. Dostupné z: <http://www.lznamest.army.cz/zakladna>
- AČR: HISTORIE ZÁKLADNÍ VOJENSKÉ SLUŽBY V ČESKÝCH ZEMÍCH [online]. [cit. 2020-10-15]. Dostupné z: <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3895>
- AČR: VELITELSTVÍ POZEMNÍCH SIL AČR [online]. 2020 [cit. 2020-10-14]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/struktura/generalni/poz/velitelstvi-pozemnich-sil-acr-221600/>
- HAVRDOVÁ, kpt. Hana. Zpravodajství z mise. Ačr [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: <http://www.mise.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/ctyri-z-peti-letounu-po-ctyrmesicni-sluzbe-v-estonsku-se-vratily-do-cr-218390/>
- Usnesení vlády ze dne 28. května 2014 č. 407. In: Praha, 2014, číslo 407.

- NEZBEDA, Martin. Slovo velitele [online]. In: . 10.10.2014 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: <http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=105346>
- AČR: Historie misí [online]. 2009 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: <http://www.mise.army.cz/historie-misi/kontingent-acr---air-policing-2009--litva-13790/>
- HOYLE, Craig. Flight Global: Baltic exchange [online]. In: . 29.5.2009 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: <https://www.flightglobal.com/baltic-exchange/86691.article>
- FlightGlobal: Baltic exchange [online]. [cit. 2020-10-13].
- AČR: Historie misí [online]. 2009 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: <http://www.mise.army.cz/historie-misi/kontingent-acr---air-policing-2009--litva-13790/>
- HOTTMAR, Aleš a Radim ŠPALEK. JAS-39 Gripen – 15 let úspěšné služby ve Vzdušných silách AČR – 1. díl [online]. 20.4.2020 [cit. 2020-10-10]. Dostupné z: <http://czechairforce.com/news/jas-39-gripen-15-let-uspesne-sluzby-ve-vzdusnych-silach-acr-1-dil/>
- Armáda ČR [online]. [cit. 2020-10-10]. Dostupné z: <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=2742>
- Zákony pro lidi: Zákon č. 585/2004 Sb. [online]. [cit. 2020-10-10]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-585>
- Zákony pro lidi: Sdělení č. 80/2004 Sb. m. s. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2004-80>
- Armáda ČR: Letecká technika [online]. Praha [cit. 2020-10-07]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/scripts/detail.php?id=15256>
- 21. základna taktického letectva: 214. LOLT. 21. základna taktického letectva [online]. Čáslav, 2018, 2018 [cit. 2020-10-06]. Dostupné z: <http://afbcaslav.cz/?p=431>
- 21.ZTL: 212. taktická letka [online]. Čáslav, 2018 [cit. 2020-10-06]. Dostupné z: <http://afbcaslav.cz/?p=443>

